

1 VÝVOJ PRAVIDEL COMPLIANCE

Předtím, než přistoupíme k vymezení compliance programů, jejich funkce a významu, je namíště stručně popsat vývoj problematiky compliance z globálního pohledu.

Compliance představuje relativně novou svébytnou oblast zájmu teorie a praxe. Zájem společností dostat co nejefektivněji regulatorním pravidlům a etickým požadavkům a eliminovat možné negativní důsledky porušení těchto pravidel roste především v posledních několika desetiletích. Globalizace, sílící konkurence a zvyšující se nároky na kvalitu zboží, služeb, ale i podnikatelské činnosti jako takové stále více nutí společnosti přijímat opatření týkající se jejich vnitřní organizace, správy či působení na trhu. Zavedení compliance programu však může být nejen prostředkem zvýšení kvality vlastní činnosti a konkurenční výhodou, může také ovlivnit případnou odpovědnost společnosti za porušení zákona. Nežádá kdy je proto implementace compliance programu ve společnosti motivována právní regulací, která (ať již přímo či nepřímo) s pozitivními efekty zavedení compliance na odpovědnost či na výši sankce přímo počítá. To potvrzuje i zvýšený zájem o compliance programy po zavedení trestní odpovědnosti právnických osob v České republice.

Historicky první regulaci v oblasti compliance, konkrétně v oblasti **protikorupční compliance**, zřejmě představuje americký zákon o zahraničních korupčních praktikách z roku 1977 (k němu blíže dále). První *anti-bribery compliance* programy začaly vznikat v amerických společnostech právě v návaznosti na tento zákon. Od roku 1999, kdy se v této oblasti začala silně angažovat OECD, došlo k rozšíření tohoto trendu i do jiných zemí.

Za kolébkou compliance problematiky tak lze označit Spojené státy americké. V reakci na protikorupční regulaci (ale i na základě další, např. antitrustové regulace) bylo v USA na přelomu 70. a 80. let trestáno mnoho společností. Tresty však byly velmi rozdílné a často neměly kýžený odrazovací efekt. V reakci na tento fakt přijal americký Kongres v roce 1984 regulaci, která jednak umožnila zvýšení trestů korumpujícím společnostem, jednak na jejím základě došlo ke zřízení *U. S. Sentencing Commission*, nezávislé federální agentury, pověřené vydáváním pokynů (*guidelines*) federálním soudům pro trestání, a to nejen amerických korporací.³ První *Federal Sentencing Guidelines* byly přijaty v roce 1987.⁴ Od té doby jsou pravidelně aktualizovány.⁵ Jelikož jsou tyto pokyny federálními soudci při stanovení

³ Viz *Sentencing Reform Act* představující součást *Comprehensive Crime Control Act* z roku 1984.

⁴ K tomu viz také KURER, P. *Legal and compliance risk*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 141.

⁵ Dostupné z: <https://www.uscc.gov/guidelines>

druhu a výše sankce respektovány, řídí se jimi nejen americké společnosti, ale také zahraniční společnosti kótované na amerických burzách či jinak v USA podnikající. Stávající podoba *guidelines* obsahuje obecná doporučení ohledně podoby efektivního compliance programu, který může za určitých podmínek vést k zmírnění sankce. K obdobnému přijetí *guidelines* přistoupila také Velká Británie po přijetí vlastní protikorupční legislativy v roce 2010 (k oběma *guidelines* blíže viz kapitolu 4.3).

Značný rozmach compliance programů nastal po přijetí amerického reformního zákona o účetnictví⁶ v červenci 2002. Tento zákon (SOX) reagoval na řadu účetních skandálů velkých amerických společností.⁷ V článku 406 SOX uložil každé společnosti, jejíž cenné papíry jsou obchodovány na americké burze, aby informovala Komisi pro cenné papíry⁸ o tom, zda přijala **etický kodex** (*Code of Ethics*) závazný pro vrcholnou exekutivu (generálního ředitele, finančního ředitele a ředitele auditu).⁹ Zároveň tento zákon (jímž se později inspirovala při regulaci auditu i Evropská unie) společně s ostatními ustanoveními uložil zakotvení interního systému vnitřní kontroly a auditu.

Vlna zájmu o compliance (společně s *corporate governance*), která je znatelná dodnes, se opětovně vzedmula po **finanční krizi** (2008), jejíž kořeny opět ležely v USA. Dle většinově přijímaných názorů stála za propuknutím této krize honba společností za (krátkodobou) maximalizací zisku. Morální a etická pravidla a mnohdy také zákonná pravidla byla vědomě ignorována a porušována. Řada společností na tuto praxi doplatila. Compliance programy tak dnes představují jeden z nástrojů, jakým se společnosti do budoucna snaží takovéto zhoubné řízení eliminovat. Jde-li o finanční instituce, které v rámci finanční krize hrály zásadní roli, pro ty byla řada compliance opatření přímo vtělena do zákonné úpravy (*regulatory compliance*).

Problematika compliance vzbudila napříč praxí značný zájem také po jednom z nejznámějších korupčních skandálů vůbec, a to skandálu německé koncernové společnosti **Siemens** (Siemens AG). Společnost tomuto globálnímu skandálu čelila v letech 2006 až 2008. Tehdy vyšlo najevo, že společnost systematicky uplácela státní úředníky v řadě zemí za účelem získání lukrativních veřejných zakázek a účelově upravovala své účetní výkazy.¹⁰ Jen ve Spojených státech činila sankce, která byla německé společnosti uložena na základě tamní protikorupční regulace (FCPA), 800 milionů dolarů.¹¹ V reakci na tuto kauzu společnost přijala tvrdá protikorupční

⁶ *Public Company Accounting Reform and Investor Protection Act (The Sarbanes-Oxley Act)* (dále také jako „SOX“).

⁷ K tomuto zákonu blíže viz také kapitolu 7.2.3.

⁸ *The U. S. Securities and Exchange Commission* (dále také jen „SEC“).

⁹ Viz čl. 406 SOX ve znění *SEC Disclosure Required by Sections 406 and 407 of the Sarbanes-Oxley Act of 2002*. Dostupné z: <https://www.sec.gov/rules/final/33-8177.htm>

¹⁰ K tomuto detailně viz např. HEALY, P., PETKOSKI, D. *Fighting Corruption at Siemens*. Harvard Business School Multimedia/Video Case 112–702, 2012. Dostupné z: <http://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=41655>

¹¹ Přesněji, tato částka byla výsledkem dohody společnosti s americkým ministerstvem spravedlnosti a SEC.

opatření, zavedla robustní compliance program a stala se jedním z vůdčích proponentů compliance na světě.¹²

V současnosti existuje nepřehledné množství regulace, která se compliance dotýká. V USA (ale nejen tam) to jsou ve vztahu ke kótovaným společnostem¹³ vedle zákonné regulace také například burzovní pravidla. Burzovní pravidla newyorské burzy¹⁴ stanoví povinnost přijmout etický kodex (*Code of Business Conduct and Ethics*) obsahující mimo jiné compliance standardy a efektivní pravidla jejich vynucení (včetně pravidel auditu či *whistleblowingu*). Společnosti jsou zároveň povinny proaktivně zajišťovat vlastní compliance a etické chování (i prostřednictvím komplexních compliance programů).

Compliance se dotýká také **kodexy corporate governance** (k těm blíže viz kapitulu 7). Ty často obsahují obecné požadavky na dodržování zákonných a etických pravidel řídicím orgánem společnosti (představenstvem/správní radou) a stanoví odpovědnost tohoto orgánu za zajištění compliance.¹⁵ Dále obvykle požadují zajištění interního auditu a risk managementu.

Compliance programy (**compliance management systems – CMS**) jsou v posledních letech také předmětem standardizace. Účelem přijetí standardů CMS je především tvorba komplexního manuálu k vytvoření, zavedení a kontrole vlastního compliance programu společnosti. Standardy tímto způsobem také přispívají ke kodifikaci a šíření *best practice*. První standard v této oblasti byl v roce 1998 přijat v Austrálii.^{16, 17}

¹² K tomu viz např. KLINKHAMMER, J. On the dark side of the code: Organizational challenges to an effective anti-corruption strategy. *Crime, Law and Social Change*, Vol. 60, Issue 2, 2013, s. 191–208. Dostupný v databázi SCOPUS.

¹³ Tj. společností, jejichž (účastnické) cenné papíry jsou obchodovány na regulovaném trhu.

¹⁴ Viz čl. 303A.10 *The New York Stock Exchange Listed Company Manual*. Dostupné z: <http://wall-street.cch.com/LCM/Sections/>

¹⁵ Viz např. OECD. *G20/OECD Principles of Corporate Governance*. OECD, 2015, čl. VI. C., D. 7. Dostupné z: <http://www.oecd.org/daf/ca/Corporate-Governance-Principles-ENG.pdf>. Zejména (s. 50): „Companies are also well advised to establish and ensure the effectiveness of internal controls, ethics, and compliance programmes or measures to comply with applicable laws, regulations, and standards, including statutes criminalising the bribery of foreign public officials, as required under the OECD Anti-Bribery Convention, and other forms of bribery and corruption. Moreover, compliance must also relate to other laws and regulations such as those covering securities, competition and work and safety conditions. Other laws that may be applicable include those relating to taxation, human rights, the environment, fraud, and money laundering. Such compliance programmes will also underpin the company's ethical code. To be effective, the incentive structure of the business needs to be aligned with its ethical and professional standards so that adherence to these values is rewarded and breaches of law are met with dissuasive consequences or penalties. Compliance programmes should also extend to subsidiaries and where possible to third parties, such as agents and other intermediaries, consultants, representatives, distributors, contractors and suppliers, consortia, and joint venture partners.“

¹⁶ Poslední znění z roku 2006 – *Australian Standard for Compliance AS 3806:2006* (AS 3806) bylo nahrazeno mezinárodním standardem ISO 19600.

¹⁷ Standard týkající se compliance byl přijat také například v Rakousku. Viz *Compliance Management System (CMS) – Anforderungen und Anleitung zur Anwendung* ONR 192050: 2013 02 01.

Australský standard byl předobrazem pro stávající mezinárodní standard přijatý v rámci ženevské Mezinárodní organizace pro normalizaci (*International Organization for Standardization*). V roce 2014 byla přijata speciální certifikační norma **ISO 19600:2014 – Compliance management system – guidelines**.¹⁸ Ve své podstatě je tento standard nadstavbou normy ISO 9001:2015 (jako součásti ISO 9000), která upravuje standardy kvality řízení (*Quality managements systems – requirement*). Vedle tohoto obecného standardu existuje také specializovaný protikorupční standard, a to **ISO 37001:2016 – Anti-bribery management systems – Requirements with guidance for use**.¹⁹

Dodejme, že vedle již etablovaných oblastí compliance – protikorupční compliance, soutěžní compliance, ochrany osobních údajů či pracovněprávní compliance, nabývá v několika posledních letech na významu **problematika společenské odpovědnosti** (*corporate social responsibility – CSR*). Jde svým charakterem o zvláštní, nadstavbovou kategorii, již se společnost snaží deklarovat navenek uvědomění si celospolečenských dopadů vlastní činnosti (svou sociální vnímavost). K CSR se tak vážou otázky spojené s trvale udržitelným rozvojem společnosti či ochranou životního prostředí. Přijetí CSR politiky v rámci společnosti tak představuje zvláštní filozofii založenou na dobrovolné akceptaci přísných etických standardů podnikání (včetně přísných standardů *corporate governance* a compliance), které mají za cíl jednak podpořit skrze vlastní činnost společnost v širším smyslu (např. podpořit formování občanské společnosti či environmentální ochranu v místě podnikání společnosti, podpořit formování řádné obchodní praxe v daném odvětví) či zmírnit negativní dopady vlastní činnosti (např. znečištění životního prostředí či zhoršení postavení a rovnosti zaměstnanců).

1.1 Specifické oblasti compliance

1.1.1 Protikorupční opatření

Základ pro celý robustní systém compliance představuje regulace korupčních praktik. Téměř každá země reguluje úplatkářství a korupční praktiky vlastním způsobem. V zahraničí se tato regulace odvozeně od slova *Bribe/Bribery* (úplatek/úplatkářství) označuje jako *Anti-Bribery Legislation* či také *Anti-Corruption Legislation*. Značné množství dokumentů, úmluv a doporučení bylo přijato také na mezinárodní úrovni.²⁰

Průkopnická je v tomto ohledu regulace Spojených států amerických. V roce 1977 byl přijat slavný zákon o zahraničních korupčních praktikách (***Foreign Corrupt Practices Act – FCPA***)²¹, a to mimo jiné v návaznosti na aféru Watergate či korupční

¹⁸ Dostupné z: <https://www.iso.org/standard/62342.html>

¹⁹ Dostupné z: <https://www.iso.org/standard/65034.html>

²⁰ K tomu viz např. VINCKE, F., KASSUM, J. *ICC Ethics and Compliance Training Handbook*. ICC Publication No. 741, 2013, s. 18 a následující.

²¹ *Foreign Corrupt Practices Act* z roku 1977, 15 U.S.C. § 78dd-1, et seq. (dále jen „FCPA“).

skandál společnosti Lockheed.²² Tento předpis představuje celosvětově nejvíce vynucovaný předpis v oblasti *anti-corruption*. Na svou dobu byl přelomový jednak proto, že jako první založil trestní odpovědnost právnických osob, jednak i pro svou exteritoriální aplikovatelnost.

Na základě aplikace tohoto zákona byly uloženy dosud největší pokuty německé společnosti Siemens AG (800 milionů USD v roce 2008) či francouzské společnosti Alstom S.A. (772 milionů USD v roce 2014).

Na mezinárodní úrovni, konkrétně na půdě OECD, byla v roce 1999 přijata Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních obchodních transakcích (*OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions*).²³

Doporučení pro boj s korupcí a compliance vydává také Mezinárodní obchodní komora (*International Chamber of Commerce – ICC*). Jako nejznámější lze uvést *ICC Rules of Conduct to combat Extortion and Bribery* z roku 1977 (revidované v roce 2005) a *ICC Rules on Combating Corruption*.²⁴

V roce 1999 byla v rámci Rady Evropy přijata **Trestněprávní úmluva o korupci. Občanskoprávní úmluva o korupci** byla přijata vzápětí, a to v roce 2000.²⁵ Na úrovni Rady Evropy také vznikla v roce 1999 Skupina států proti korupci (*Group of States against corruption – GRECO*), jejímž cílem je zlepšovat schopnost členských zemí boje s korupcí prostřednictvím monitoringu protikorupční legislativy a posuzováním jejich souladu s protikorupčními standardy Rady Evropy.²⁶

V roce 2003 byla přijata Úmluva OSN proti korupci (*United Nations Convention against Corruption*).²⁷ Úmluva ukládá signatářům trestat korupční praktiky a spolupracovat v této otázce také na mezinárodní úrovni. Úmluva tak sloužila jako předobraz pro tuzemskou regulaci úplatkářství v trestním zákoníku. Z pohledu compliance je významná také část Úmluvy reglementující preventivní opatření ve vztahu ke korupci v soukromém sektoru.²⁸

Primát v podobě nejpřísnější *anti-corruption* legislativy na světě drží protikorupční britský zákon z roku 2010 (*UK Bribery Act – BA*).²⁹ Shodně s FCPA, také BA má exteritoriální účinky, tj. lze dle něj postihovat i skutky, které se staly mimo Velkou Británii.

²² Viz BÜHR, D. L., SEITZ, C. From compliance programme to compliance management systems: International convergence and standardization. *Business Compliance*, 2015, č. 2, s. 28. Dostupné z: http://www.lalive.ch/data/publications/FOCAL_POINT_From_compliance_programme_to_compliance_Daniël_Lucien_Buhr_and_Claudia_Seitz_BUCO_02_2015.pdf

²³ Řadu souvisejících doporučení a dokumentů lze nalézt zde: <http://www.oecd.org/corruption/oecdanti-briberyconvention.htm>

²⁴ Dostupné z: https://iccwbo.org/find-a-document/?fwp_publication_subject=corporate-responsibility-anti-corruption

²⁵ Obě Úmluvy Česká republika ratifikovala, a to v roce 2002, resp. 2004.

²⁶ Bliže viz např. zde: <http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/greco/greco-104840/>

²⁷ Česká republika se k této Úmluvě připojila (tj. dokončila ratifikační proces) v roce 2013.

²⁸ Viz čl. 12 Úmluvy OSN proti korupci.

²⁹ *Bribery Act 2010, 2010 CHAPTER 23* (dále jen „BA“).

Jedním z významných protikorupčních zákonů s exterritoriálními účinky, který byl přijat v nedávné době a vstoupil v účinnost v červnu 2017, je francouzský zákon *Sapin 2*.³⁰ Ten (mimo jiné) zavádí pro vymezený okruh společností povinnost přijmout compliance program obsahující zákonem vypočtené minimální náležitosti.

K implikacím, které pro společnosti z hlediska jejich protikorupční compliance přináší zahraniční regulace, blíže viz kapitolu 6.1.1.

1.1.2 Ochrana osobních údajů

Ochrana osobních údajů patří mezi základní subjektivní práva člověka. Jde o moderní generaci lidských práv, jíž začala být zřetelnější pozornost věnována po druhé světové válce a zvláště pak od 70. let 20. století. Do této doby lze také zasadit kořeny formování *Data Protection Compliance*.

Tato problematika byla poprvé detailněji zpracována v nezávazném dokumentu OECD, a to v Pravidlech ochrany soukromí a přeshraničních toků osobních údajů (*Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data*) z roku 1980. Poslední verze těchto doporučení byla publikována v roce 2013.³¹ Tento dokument jako první představil žádoucí mechanismy ochrany osobních údajů a nakládání s nimi a poprvé definoval důležité pojmy (osobní údaj, subjekt údajů atp.). Dodnes z něj mnohé regulace v rámci celého světa vycházejí (např. i regulace EU).

V roce 1981 k této otázce³² vydala Rada Evropy závaznou Úmluvu o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (*Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data – ETS 108*), nazývanou jako „Úmluva 108“. Česká republika Úmluvu 108 podepsala v roce 2000 a ratifikovala v roce následujícím.³³ Tato Úmluva je tak v tuzemsku závazná vedle nové evropské regulace – **obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR)**. Úmluva 108 vystavěla detailnější pravidla *data protection* vycházející z pravidel OECD.³⁴

³⁰ Viz *Loi 2016-1691 du 9 décembre 2016 sur la transparence, la lutte contre la corruption et la modernisation de la vie économique* (dále jen „*Sapin 2*“).

³¹ Blíže dostupné z: <http://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm>

³² Úmluva vychází z čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

³³ Na Úmluvu 108 navazuje Dodatečný protokol č. 181. Nadto Česká republika využila možnosti dané čl. 3 Úmluvy 108 a rozšířila aplikaci této Úmluvy i na neautomatizované zpracování osobních údajů.

³⁴ Jak upozorňuje komentář, Úmluva 108 umožňuje členským státům Rady Evropy omezit některá práva a povinnosti opatřeními, které jsou v demokratické společnosti nutné a přiměřené za účelem dosažení určitého veřejného zájmu. Výkladem tohoto pojmu se několikrát zabývaly ESLP a SDEU. Jejich judikatura tak může sloužit jako případné vodítko při výkladu GDPR, které toto omezení upravuje také. Viz NULÍČEK, M., DONÁT, J., LICHNOVSKÝ, B., TOMÍŠEK, J. *GDPR / Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (2016/679/EU) – Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 57.

Evropská unie přijala první regulaci v této oblasti v roce 1995, a to v podobě směrnice.³⁵ Stávající úprava má podobu přímo účinného nařízení, již zmíněného GDPR (k této regulaci blíže viz kapitolu 6.2.1).

1.1.3 Soutěžní právo

Kořeny práva proti omezování hospodářské soutěže leží především ve Spojených státech amerických, a to na federální úrovni legislativy.³⁶ První regulací tohoto druhu byl (a stále je) známý Shermanův antitrustový zákon (*Sherman Antitrust Act*) z roku 1890. Tento zákon označuje za nezákonné jakékoli dohody nedůvodně omezující soutěž. Nadto, protiprávním jednáním dle zákona je také nekalá (záměrná) monopolizace či pokus o získání monopolního postavení.

Na Shermanův zákon navázal v roce 1914 Claytonův zákon (*Clayton Antitrust Act*), který doplnil některá další protiprávní jednání (např. vázaný prodej, dohody o exkluzivitě či cenovou diskriminaci).³⁷ Společně s Claytonovým zákonem byl v roce 1914 přijat zákon³⁸, kterým byla zřízena americká Federální obchodní komise (*Federal Trade Commission*) jako nezávislý orgán pověřený dohledem nad nekalými obchodními praktikami.

O mnoho mladší než soutěžní právo americké je soutěžní právo evropské.³⁹ Vývoj evropského soutěžního práva počal přijetím zakládacích smluv, tj. primární legislativy. Již **Pařížská smlouva** (zakládající Evropské sdružení uhlí a oceli) z roku 1951 zakazovala nekalé praktiky podniků vedoucí k fixaci cen, diskriminační praktiky či kartelové dohody. Předchozímu souhlasu Komise podřizovala také jakákoli jednání vedoucí ke koncentraci podniků.

První ucelená pravidla na ochranu hospodářské soutěže přinesla **Římská smlouva** (zakládající Evropské hospodářské společenství) z roku 1957. Ustanovení čl. 85 a násl. (v části třetí) obsahovala pravidla hospodářské soutěže. Římská dohoda upravovala jak **zákaz kartelových dohod** (čl. 85), tak **zneužití dominantního postavení** (čl. 86). Upravila také státní podpory (viz čl. 92 a násl.).

Stávající primární unijní právo (ve znění Lisabonské smlouvy) upravuje pravidla hospodářské soutěže v **čl. 101 a násl. Smlouvy o fungování Evropské unie** (SFEU). Tuto úpravu doplňuje rozsáhlé sekundární právo a *soft law* (k tomuto blíže viz kapitolu 6.3.1).

³⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. 10. 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

³⁶ K tomu viz VINCKE, F., KASSUM, J., 2013, s. 32 a násl. (op. cit.).

³⁷ Claytonův zákon byl v roce 1936 doplněn další regulací, a to Robinson-Patmanovým zákonem (*Anti-Price Discrimination Act* či *Robinson-Patman Act*), který detailněji upravil zákaz cenové diskriminace. V letech 1950 a 1976 pak následovalo další zpřísnění (viz *The Celler-Kefauver Act* a *The Hart-Scott-Rodino Antitrust Improvements Act*).

³⁸ Viz *The Federal Trade Commission Act* z roku 1914.

³⁹ K prvorepublikové československé úpravě kartelového práva viz PELIKÁNOVÁ, I. In ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 252–254.

Významnou úlohu při tvorbě *best practice* v oblasti soutěžního práva a *antitrust compliance* hrají OECD⁴⁰ a ICC⁴¹.

1.1.4 Praní špinavých peněz a financování terorismu

Praní špinavých peněz je mezinárodně etablovaný termín pro legalizaci výnosů z trestné činnosti, tj. činnost, jejímž prostřednictvím dochází k zastření nezákonného původu majetku za účelem jeho dalšího užití v rámci legální činnosti. Uvádí se, že je tento pojem odvozen od praxe americké mafie, která své „kanceláře“ umísťovala do zázemí samoobslužných prádelen. Peníze získané z nelegální činnosti (především z prodeje drog) pak mafie uváděla do legálního oběhu spolu s výdělkem z provozu těchto prádelen.

Pozornosti se tomuto tématu začalo stále více dostávat v 70. a 80. letech 20. století. Díky drogovým obchodům se boj proti praní špinavých peněz (*anti-money laundering* – *AML*) stal součástí boje proti organizovanému mezinárodnímu zločinu. Od té doby byla přijata celá řada právních předpisů, doporučení a úmluv, ať již na národní úrovni (inspiračním zdrojem jsou v tomto ohledu především USA) či na úrovni mezinárodních organizací (OSN, Rada Evropy, OECD).

Ve Spojených státech byl první zákon regulující praní špinavých peněz přijat v roce 1970 (*Currency and Foreign Transactions Reporting Act*, známý jako ***Bank Secrecy Act***). Tento zákon zavedl procesy detekce nelegálních peněžních toků pro finanční instituce.

Klíčový zákon, který zahrnul skutkovou podstatu praní špinavých peněz mezi federální zločiny, představoval americký ***Money Laundering Control Act*** z roku 1986.

V roce 1988 byla na půdě OSN přijata **Vídeňská úmluva proti nedovolenému obchodování s omamnými a psychotropními látkami**, která skrze kriminalizaci praní špinavých peněz ve spojení s drogovými obchody fakticky položila základy pro mezinárodní AML regulaci.

V roce 1989 byl na summitu zemí G7 založen mezivládní orgán Finanční akční výbor [***The Financial Action Task Force (FATF)***].⁴² Jeho úkolem je vytváření celosvětově uznávaných standardů v oblasti AML, jejich implementace a hodnocení jejich aplikace v rámci jurisdikcí. První doporučení (Čtyřicet doporučení v boji proti praní špinavých peněz) tento výbor vydal v roce 1990. Doporučení byla následně revidována v letech 1996, 2001 (kdy bylo doplněno dalších 9 doporučení v boji proti financování terorismu), 2003 a 2012. Stávající znění doporučení zohledňuje vedle AML a financování terorismu také korupční praktiky a daňovou kriminalitu.⁴³

⁴⁰ Dostupné z: <http://www.oecd.org/daf/competition/>

⁴¹ Viz ICC. *The ICC Antitrust Compliance Toolkit*. 2013. Dostupné z: <https://iccwbo.org/publication/icc-antitrust-compliance-toolkit/>

⁴² Blíže viz <http://www.fatf-gafi.org/>

⁴³ Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

Česká republika sama není členem výboru, jeho doporučení jí však zprostředkovaně ovlivňují skrze participaci Evropské komise. Především pak je Česká republika zapojena prostřednictvím účasti v přidruženém regionálním uskupení dle FATF (*FATF-Style Regional Body*), tj. ve výboru **Moneyval** (Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu) při Radě Evropy.⁴⁴

V rámci EU byla první AML směrnice přijata v roce 1991.⁴⁵ Stávající, v pořadí čtvrtá AML směrnice byla přijata v roce 2015 (k této regulaci, která byla promítnuta do tuzemského právního řádu, blíže viz kapitolu 6.6.1).

Vliv na AML regulaci má rovněž **globální fórum OECD pro transparentnost**.⁴⁶

⁴⁴ Blíže viz <http://www.coe.int/en/web/moneyval/home>

⁴⁵ Směrnice Rady 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz.

⁴⁶ *Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes*. Dostupné z: <http://www.oecd.org/tax/transparency/>